

ตณฺหาสุตต¹

[๑๙๙] ตณฺหํ โว ภิกฺขเว เทเสสุสํมิ ชาลีนํ สํสริตํ วิสฺฐํ วิสตุตฺถํ, ยาย อัย โลกํ อุตฺตสุโต ปริโยนทุโต ตนฺตาทกฺกชาโต कुลาकुณฺฺจิกชาโต มุญฺชปฺพพชฺฐโต อปายํ ทฺคคฺตํ วินิปาตํ สํสารํ นาทิวตฺตติ, ตํ สุณฺนาถ สาทฺฐํ มนสิกโรถ ภาสิสุสํมิติ. เอวํ ภนฺเตติ โข เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจสุสํสุ. ภควา เอตทโวจ.

กตมา จ ส่า ภิกฺขเว ตณฺหา ชาลีนํ สํสริตา วิสฺฐา วิสตุตฺถกา, ยาย อัย โลกํ อุตฺตสุโต ปริโยนทุโต ตนฺตาทกฺกชาโต कुลาकुณฺฺจิกชาโต มุญฺชปฺพพชฺฐโต อปายํ ทฺคคฺตํ วินิปาตํ สํสารํ นาทิวตฺตติ. อญฺจารส โข ปนิมานิ ภิกฺขเว ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺฌตฺตติกฺกสุสฺปาทาย, อญฺจารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย

กตมานิ ตานิ อญฺจารส ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺฌตฺตติกฺกสุสฺปาทาย, อสฺมีติ ภิกฺขเว สติ, อิตฺถสฺมีติ โหติ, เอวสฺมีติ โหติ, อญฺญถาสฺมีติ โหติ, อสฺสมีติ โหติ, สตสฺมีติ โหติ, สนฺนติ โหติ, อิตฺถํ สนฺนติ โหติ, เอวํ สนฺนติ โหติ, อญฺญถา สนฺนติ โหติ, อปี สนฺนติ โหติ, อปี อิตฺถํ สนฺนติ โหติ, อปี เอวํ สนฺนติ โหติ, อปี อญฺญถา สนฺนติ โหติ, ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิตฺถํ ภวิสฺสนฺนติ โหติ, เอวํ ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อญฺญถา ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิมานิ อญฺจารส ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺฌตฺตติกฺกสุสฺปาทาย

กตมานิ อญฺจารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย, อิมินา อสฺมีติ ภิกฺขเว สติ, อิมินา อิตฺถสฺมีติ โหติ, อิมินา เอวสฺมีติ โหติ, อิมินา อญฺญถาสฺมีติ โหติ, อิมินา อสฺสมีติ โหติ, อิมินา สตสฺมีติ โหติ, อิมินา สนฺนติ โหติ, อิมินา อิตฺถํ สนฺนติ โหติ, อิมินา เอวํ สนฺนติ โหติ, อิมินา อญฺญถา สนฺนติ โหติ, อิมินา อปี สนฺนติ โหติ, อิมินา อปี อิตฺถํ สนฺนติ โหติ, อิมินา อปี เอวํ สนฺนติ โหติ, อิมินา อปี อญฺญถา สนฺนติ โหติ, อิมินา ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิมินา อิตฺถํ ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิมินา เอวํ ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิมินา อญฺญถา ภวิสฺสนฺนติ โหติ, อิมินา อญฺจารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาหิรสฺสุปาทาย

¹ อังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต

อิติ อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ อชฺฌตฺตํติกฺขสฺสุปาทาย, อฏฺฐารส ตณฺหาวิจฺริตานิ พาทิสฺสุปาทาย อิมินา วุจฺจนฺติ ภิกฺขเว ฉตฺตีส ตณฺหาวิจฺริตานิ, อิติ เอวฺรฺพานิ อตีตานิ ฉตฺตีส ตณฺหาวิจฺริตานิ อนาคตานิ ฉตฺตีส ตณฺหาวิจฺริตานิ ปจฺจุปฺปนฺนานิ ฉตฺตีส ตณฺหาวิจฺริตานิ อฏฺฐตณฺหาวิจฺริตสฺสํ โหติ. อยฺม โข สฺวา ภิกฺขเว ตณฺหา ชาลีนี สํสริตา วิสฺฐา วิสฺตฺตํติกา ยาย อยฺม โลกิ อชฺฌตฺตํติกฺขสฺสุปาทาย ตณฺหาทกฺกชาโต คฺุลาคฺุณฺจิกฺกชาโต มุญฺชปฺพพชฺฌโต อปายํ ทฺุคฺคตี วินิปาทํ สํสาร์ นาทิวตฺตตีติ.

๙. ตัณหาสูตร²

ว่าด้วยตัณหา

[๑๙๙] ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงตัณหาเช่นดังข้าย ท่องเที่ยวไป แผลไป ซ่านไป เกาะเกี่ยวอยู่ในอารมณ์ต่างๆ เป็นเครื่องปกคลุมหุ้มห่อโลกนี้ ซึ่งยุ่งเหมือนกลุ่มด้ายอันยุ่งเหยิง ขอดเป็นปมเหมือนหน้ามุงกระต่ายและหน้าบปล้อง ไม่ให้ลวงพันอบาย ทุกคติ วินิบาต และสังสารวัฏไปได้ เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว” ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระดำรัสแล้ว พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ตัณหาเช่นดังข้าย ท่องเที่ยวไป แผลไป ซ่านไป เกาะเกี่ยว อยู่ในอารมณ์ต่างๆ เป็นเครื่องปกคลุมหุ้มห่อโลกนี้ ซึ่งยุ่งเหมือนกลุ่มด้ายอันยุ่งเหยิง ขอดเป็นปมเหมือนหน้ามุงกระต่ายและหน้าบปล้อง ไม่ให้ลวงพันอบาย ทุกคติ วินิบาต และสังสารวัฏไปได้ นั้นเป็นอย่างไร คือ ตัณหาวิจริต ๑๘ ประการนี้อาศัยชั้นรปัญจภายใน ตัณหาวิจริต ๑๘ ประการนี้อาศัยชั้นรปัญจภายนอก

ตัณหาวิจริต ๑๘ ประการอาศัยชั้นรปัญจภายใน อะไรบ้าง คือ

๑. เมื่อมีตัณหาว่า “เราเป็น”
๒. ตัณหาว่า “เราเป็นอย่างนี้” จึงมี

² พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาร

๓. ตัดสินหาว่า “เราเป็นอย่างนั้น” จึงมี
 ๔. ตัดสินหาว่า “เราเป็นโดยประการอื่น” จึงมี
 ๕. ตัดสินหาว่า “เราเป็นผู้เที่ยง” จึงมี
 ๖. ตัดสินหาว่า “เราเป็นผู้ไม่เที่ยง” จึงมี
 ๗. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็น” จึงมี
 ๘. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นอย่างนี้” จึงมี
 ๙. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นอย่างนั้น” จึงมี
 ๑๐. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นโดยประการอื่น” จึงมี
 ๑๑. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นบ้าง” จึงมี
 ๑๒. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นอย่างนี้บ้าง” จึงมี
 ๑๓. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นอย่างนั้นบ้าง” จึงมี
 ๑๔. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นโดยประการอื่นบ้าง” จึงมี
 ๑๕. ตัดสินหาว่า “เราจักเป็น” จึงมี
 ๑๖. ตัดสินหาว่า “เราจักเป็นอย่างนี้” จึงมี
 ๑๗. ตัดสินหาว่า “เราจักเป็นอย่างนั้น” จึงมี
 ๑๘. ตัดสินหาว่า “เราจักเป็นโดยประการอื่น” จึงมี
- นี่คือตัตถวิจิริต ๑๘ ประการอาศัยชั้นบัญญัติภายใน
- ตัตถวิจิริต ๑๘ ประการอาศัยชั้นบัญญัติภายนอก อะไรบ้าง คือ
๑. เมื่อมีตัตถวิจิริตว่า “เราเป็นด้วยชั้นบัญญัตินี้”
 ๒. ตัดสินหาว่า “เราเป็นอย่างนี้ด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๓. ตัดสินหาว่า “เราเป็นอย่างนั้นด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๔. ตัดสินหาว่า “เราเป็นโดยประการอื่นด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๕. ตัดสินหาว่า “เราเป็นผู้เที่ยงด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๖. ตัดสินหาว่า “เราเป็นผู้ไม่เที่ยงด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๗. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี
 ๘. ตัดสินหาว่า “เราพึงเป็นอย่างนี้ด้วยชั้นบัญญัตินี้” จึงมี

๙. ตัณหว่า “เราพึงเป็นอย่างนั้นด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 ๑๐. ตัณหว่า “เราพึงเป็นโดยประการอื่นด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 ๑๑. ตัณหว่า “เราพึงเป็นด้วยขันธปัญจกนี้บ้าง” จึงมี
 ๑๒. ตัณหว่า “เราพึงเป็นอย่างนี้ด้วยขันธปัญจกนี้บ้าง” จึงมี
 ๑๓. ตัณหว่า “เราพึงเป็นอย่างนั้นด้วยขันธปัญจกนี้บ้าง” จึงมี
 ๑๔. ตัณหว่า “เราพึงเป็นโดยประการอื่นด้วยขันธปัญจกนี้บ้าง” จึงมี
 ๑๕. ตัณหว่า “เราจักเป็นด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 ๑๖. ตัณหว่า “เราจักเป็นอย่างนี้ด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 ๑๗. ตัณหว่า “เราจักเป็นอย่างนั้นด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 ๑๘. ตัณหว่า “เราจักเป็นโดยประการอื่นด้วยขันธปัญจกนี้” จึงมี
 นี้คือตัณหาวิจริต ๑๘ ประการอาศัยขันธปัญจกภายนอก

ตัณหาวิจริต ๑๘ ประการอาศัยขันธปัญจกภายใน ตัณหาวิจริต ๑๘ ประการอาศัย
 ขันธปัญจกภายนอก ด้วยประการฉะนี้ รวมเรียกว่า ตัณหาวิจริต ๓๖ ประการ ตัณหาวิจริต
 เห็นปานนี้ ที่เป็นอดีต ๓๖ ประการ อนาคต ๓๖ ประการ ปัจจุบัน ๓๖ ประการ รวมเป็น
 ตัณหาวิจริต ๑๐๘ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุทั้งหลาย ตัณหานี้มันแล เช่นดั่งข้าย ท่องเที่ยวไป แผลไป ชานไป เกาะเกี่ยวอยู่
 ในอารมณ์ต่างๆ เป็นเครื่องปกคลุมหุ้มห่อโลกนี้ ซึ่งยุ่งเหมือนกลุ่มด้ายอันยุ่งเหยิง ขอดเป็น
 ปมเหมือนหญ้ามุงกระต่ายและหญ้าปล้อง ไม่ให้ลวงพันอบาย ทุกคติ วินิบาต และสังสารวัฏ
 ไปได้”

ตัณหาสูตรที่ ๙ จบ
